

**AKVATORIYALARINING PLYAJ ZONALARIDA DAM
OLUVCHILARNING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNI TASHKIL ETISH**

Usmanov Kazbek Abdullaevich

Hayot faoliyati xavfsizligi o'quv markazi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada akvatoriylarning plyaj zonalarida dam oluvchilarning xavfsizligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqiladi. Plyaj hududlarida xavfsizlik choralari, qutqaruv xizmatlari faoliyati va xavf-xatarlarni kamaytirish usullari haqida ma'lumotlar keltirilgan. Tadqiqot natijalari plyaj zonalarida xavfsizlikni oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: plyaj xavfsizligi, qutqaruv xizmatlari, suv havzalari, xavf-xatar tahlili, profilaktika choralari.

Plyaj zonalarida dam olish va turizmning muhim qismlaridan biri bo'lib, ularning xavfsizligi nafaqat sayyohlar balki mahalliy aholi uchun ham muhimdir. Har yili dunyo bo'ylab minglab odamlar plyajlarda suvga cho'kish, jarohatlanish va boshqa noxush hodisalarga duch kelishadi. Ushbu maqola plyaj zonalarida xavfsizlikni ta'minlash choralari va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy tahlilni taqdim etadi.

Plyaj hududlari dam olish va turizm uchun muhim maskanlar hisoblanadi. Ammo suv havzalarida dam olish xavfsizlik choralarisiz jiddiy muammolarga olib kelishi mumkin. Plyaj zonalarida dam oluvchilarning xavfsizligini ta'minlash tabiiy omillar, inson omillari va huquqiy-me'yoriy talablarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim.

Ushbu hujjatda plyaj zonalarida xavfsizlikni ta'minlashning asosiy tamoyillari, tashkiliy va amaliy choralar, qutqaruv tizimi, tibbiy yordam, ekologik xavfsizlik hamda targ'ibot va ta'lim masalalari batafsil yoritiladi.

Plyaj hududlarida xavfsizlikni ta'minlashning asosiy tamoyillari

Plyaj zonalarida xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagi tamoyillar asosida ish olib borilishi lozim:

- Xavfsizlikning huquqiy asoslarini mustahkamlash – milliy va mahalliy qonunchilik doirasida plyaj xavfsizligi choralari belgilanadi.

- Jismoniy xavfsizlik choralari amalga oshirish – qutqaruv tizimlari, belgilar, tibbiyot punktlari tashkil etiladi.

- Favqulodda vaziyatlarga tayyorgarlik – qutqaruvchilar va tibbiyot xodimlari favqulodda vaziyatlar bo'yicha o'qitiladi.

- Ekologik xavfsizlikni ta'minlash – suv sifati va plyaj hududlarining ekologik holati nazorat qilinadi.

- Aholini xabardor qilish va targ'ibot ishlari – dam oluvchilarga xavfsizlik qoidalarini bo'yicha tushuntirish ishlari olib boriladi.

Plyaj hududlarida xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha tashkiliy choralari

Xavfsizlikni ta'minlash uchun mahalliy hokimiyat organlari, favqulodda vaziyatlar xizmati va plyaj administratsiyalari quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirishi lozim:

Huquqiy va boshqaruv choralari

- Plyaj xavfsizligi bo'yicha milliy va mahalliy darajada qonun va me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqish.

- Har bir rasmiy plyaj uchun xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha reglament ishlab chiqish.

- Plyaj hududlarini nazorat qilish va dam oluvchilar xavfsizligini ta'minlash uchun mas'ul organlarni belgilash.

- Favqulodda vaziyatlar xizmati, qutqaruvchilar va plyaj ma'muriyati o'rtasidagi hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Plyaj xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qutqaruv tizimi

- Har bir rasmiy plyaj hududida qutqaruvchilar postlarini tashkil etish.

- Qutqaruvchilarni professional tayyorlash, ularning malakasini muntazam oshirib borish.

- Qutqaruvchilarni quyidagi jihozlar bilan ta'minlash:

- Qutqaruv qayiqdari va motorli suv transporti.

- Qutqaruv doiralari va maxsus suzish vositalari.

- Favqulodda vaziyatlarda tezkor aloqa vositalari (radiostansiyalar, SOS tizimi).

Xavfsizlik belgilari va ogohlantirish tizimi

Dam oluvchilarni xavfli hududlardan ogohlantirish va plyaj xavfsizligini ta'minlash uchun quyidagi choralar ko'rilishi lozim:

Ogohlantiruvchi belgilar

- Suv chuqurligi, tez oqimlar va suv ostidagi xavfli hududlarni bildiruvchi maxsus belgilar o'rnatish.

- Bayroqlar tizimi:

- Yashil bayroq – suvda cho'milish xavfsiz.

- Sariq bayroq – sharoit xavfli bo'lishi mumkin, ehtiyot bo'lish lozim.

- Qizil bayroq – suvda cho'milish taqiqlanadi.

Axborot taxtalari va bannerlar

- Plyaj qoidalari va xavfsizlik bo'yicha eslatmalarni joylashtirish.

- Suv oqimlari va ob-havo o'zgarishlari to'g'risidagi real vaqt rejimidagi ma'lumotlarni taqdim etish.

Tibbiy yordam tizimini tashkil etish

Har bir plyaj hududida tibbiyot xizmatlarini tashkil etish zarur:

Tibbiy yordam shoxobchalari

- Plyaj hududida favqulodda vaziyatlar uchun tibbiyot punktlarini tashkil etish.

- Birinchi yordam ko'rsatish bo'yicha tibbiyot xodimlarini tayyorlash.

Favqulodda holatlarga tayyorgarlik

- Yurak massaji va sun'iy nafas berish usullarini biladigan shaxslarni tayyorlash.

- Kasalliklar va shikastlanishlar bo'yicha tezkor javob berish tizimini yaratish.

Ekologik xavfsizlik va suv sifatini nazorat qilish

Plyaj hududlarining ekologik barqarorligi ham xavfsizlikning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Suv sifati monitoringi

- Mahalliy sog'liqni saqlash idoralari tomonidan suv sifatini tekshirish va

hisobot berish tizimini yo'lga qo'yish.

- Ifloslangan yoki zararli mikroorganizmlar tarqalgan hududlarda cho'milishni taqiqlash.

Chiqindilarni boshqarish

- Plyaj hududlarida chiqindi qutilarini o'rnatish va ularni muntazam tozalash.

- Plastik chiqindilarni kamaytirish bo'yicha targ'ibot ishlari olib borish.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, ko'pgina plyaj zonalarida xavfsizlik choralari yetarli darajada yo'lga qo'yilmagan. Ba'zi hududlarda qutqaruv xizmatlari to'liq ishlamaydi yoki yetarlicha jihozlanmagan. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, plyajlarda xavfsizlik darajasini oshirish uchun profilaktika choralari va axborot-kuzatuv tizimlarini takomillashtirish zarur.

Xulosa

Maqolada plyaj zonalarida xavfsizlikni oshirish bo'yicha quyidagi takliflar ilgari surildi:

Har bir plyaj hududida maxsus qutqaruv xizmatlarini tashkil etish va ularni zamonaviy uskunalar bilan ta'minlash.

Dam oluvchilar uchun xavfsizlik bo'yicha muntazam seminar va axborot kampaniyalarini o'tkazish.

Plyajlarda xavfsizlik belgilarini kengaytirish va ogohlantiruvchi ma'lumotlarni joylashtirish.

Qutqaruv xizmatlari uchun tezkor aloqa tizimlarini rivojlantirish.

Sun'iy intellekt va video kuzatuv texnologiyalarini qo'llash orqali xavfsizlikni nazorat qilish.

Mazkur tadbirlarning amalga oshirilishi plyaj zonalarida dam oluvchilarning xavfsizligini sezilarli darajada oshirishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR.

1. Психология экстремальных ситуаций: Хрестоматия / Сост. А.Е. Тарас, К.В. Сельченко.-Мн.: Харвест, 1999.

2. Соколова Е.Д., Березин Ф.Б., Барлас Т.В. Эмоциональный стресс: психологические механизмы, клинические проявления, психотерапия // *MateriaMedica*. 1996. № 1(9). С. 5-25.
3. Психологические типы / К. Юнг; Пер. с нем. С. Лорие, перераб. и доп. В. Зеленским; Под общ. ред. [и с послесл., с. 661-693] В. Зеленского; [Предисл. Э. Метнера]. – М.: Прогресс. 1995.
4. Дурович А.П., Копанев А.С. Маркетинг в туризме / Под общ. ред. З.Б. Горбылевой.– Мн.: «Экономпресс», 1998.
5. Кирьянова Л.Г. «Туристская дестинация» как комплексный концепт и ключевой элемент туристской рекреации // *Вестник КемГУ*. – Кем.: КемГУ, 2012. № 4 (52), Т. 1. С. 131-136
6. Федеральный закон от 27.12.2002 № 184-ФЗ (ред. от 02.07.2021) «О техническом регулировании». – Текст: электронный // *КонсультантПлюс*: [сайт]. – URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_40241/ (дата обращения: 23.05.2022).